

ORVVADÁSZAT

Elek Balázs**Az orvvadászattól a terrorizmus finanszírozásáig –
Gondolatok az orvvadászat társadalomra veszélyességéről****Abstract**

Before the effective date of the new Act on Criminal Code (2012) poaching wasn't considered as an independent felony. The reasons of that were partly historical and social. However the legislator realised that the danger of poaching extends beyond the harm caused by the theft of the quarry. In some parts of the world there are already existing certain type of cross-border, joint criminal acts such as illegal hunting and fishing, drug and human trafficking and terrorist threats.

Bevezető gondolatok

Magyarországon a 2012. július elsején hatályba lépett új Büntető Törvénykönyvig az orvvadászat nem volt önálló bűncselekmény. Ennek részben társadalmi, részben történelmi okai vannak. A jogalkotó azonban felismerte, hogy az orvvadászat veszélyei

ORVVADÁSZAT

messze túlmutatnak az így vagy úgy elejtett vad ellopása révén okozott kárnál. Az orvvadászat a joggal és az erkölccsel szembehelyezkedő cselekmények sorozatát foglalja magába, és ezek sajátos önálló fogalommal olvadnak össze. Az orvvadászat több mint közönséges vadlopás és vadpusztítás. Az orvvadászat veszélyes cselekmény, és jellegénél fogva mindig magában hordja más, súlyosabb bűncselekmények megvalósításának lehetőségét, vagy ahhoz más veszélyes bűncselekmények kapcsolódhatnak, például löfegyverrel visszaélés, élet és testi épség elleni cselekmények, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak. Az orvvadászat sérti a tulajdonjogot, sérti a jogosultak vadgazdálkodási és vadászati jogát, veszélyezteti a vadállományt, a vadgazdálkodáshoz és a vadászati rendjéhez fűződő érdeket, egyben sérti a közbiztonságot is.¹

Az orvvadászat, mint világjelenség

Az orvvadászat olyan világméretű jelenséggé vált, amelyet nem lehet elszigetelten kezelni és értelmezni. A nemzetek feletti bűnözés fogalom olyan bűncselekményekre utal, amelyek

¹ Zoltán Ödön: Az orvvadászatról és büntetéséről. Magyar Jog, 1995, október, 607-613.o..

ORVVADÁSZAT

megelőzése, felderítése, és azok közvetlen vagy közvetett hatása több országot is érint. Ebbe a körbe tartozik a nemzetközi drog és műkincs kereskedelem mellett a terrorizmus és a veszélyeztetett vadvilággal kapcsolatos piac is. A szakirodalomban már evidenciaként kezelt tény, hogy az orvvadászat olyan hatalmas profitot termel, amire a szervezett bűnözői csoportok is igényt tartanak. Az orrszarvú tülkök kilogrammonkénti értéke magasabb, mint az aranynak, vagy a platinának az ára. Az orvvadászatból hatalmas profit származik, viszonylag kis kockázat mellett.

A szervezett bűnözői körök már Európa múzeumait is megtámadták orrszarvú tülkök megszerzése érdekében. A Metropolitan rendőrség tájékoztatása szerint fél éven belül húsz ilyen bűncselekmény történt Európában.² A Scotland Yard és az Europol egyenesen azt javasolta a galériáknak és gyűjtőknek, hogy fontolják meg az orrszarvú tülkök gyűjtemények elzárását, és távoltartását a nagyközönségtől. Néhány múzeumban vissza is vonták a tülköket vagy másolatokat helyeztek ki.³ A probléma

² Portugália, Franciaország, Németország, Csehország, Belgium, Svédország és Nagy Britannia volt érintett.

³ Esther Addley: Epidemic of UK rhino horn thefts linked to one criminal gang. the guardian, Monday 8 August, 2011, <http://www.theguardian.com/environment/2011/aug/08/rhino-horn-thefts-chinese-medicine> (letöltve: 2016.04.05.)

ORVVADÁSZAT

globális veszélyét jelzi, hogy a tolvajok egy szervezett bűnözői csoporthoz tartoznak, akik állítólag Európában, Ázsiában, Észak és Dél Amerikában is aktívak.⁴

A veszélyeztetett állatvilághoz kapcsolódó feketepiac értéke 1993-as becslés szerint 6 milliárd USA dollár. Egyes becslések szerint a vad és növényvilág csempészet a második legnagyobb formája a feketekereskedelemnek, közvetlenül a kábítószer csempészet mögött.⁵ Az Egyesült Nemzetek részére a vadvilág és növények fekete kereskedelmét megfigyelő Traffic International pedig úgy találja, hogy a bűnözés ezen formája a harmadik legnagyobb illegális tevékenység a kábítószer és a fegyverek piaca mögött, és évi 5 milliárdról 10 milliárd USA dollárra nőtt a nagysága.⁶ Más becslések szerint a vad és növény illegális kereskedelem lett a negyedik legnagyobb hasznot hajtó illegális tevékenység a kábítószer kereskedelem, pénzhamisítás

⁴ Raneé Khooshie Lal Panjabi: For Trinkets, Tonics, and Terrorism: International wildlife poaching in the twenty-first century. *Georgia Journal of International and Comparative Law*, Volume 43, 2014, number 1, 1-92 o.

⁵ Greg L. Warchol, Linda L. Zupan, Willie Clack: Transnational criminality: an analysis of the illegal wildlife market in Southern Africa. *International Criminal Justice Review*, Volume 13, 2003, 1-27 o.

⁶ Uli Schmetzer, Tribune Staff Writer: Old Chinese Cures Endangering Wildlife. *Chicago Tribune*, September 26, 1993, http://articles.chicagotribune.com/1993-09-26/news/9310010039_1_endangered-species-rhino-horn-white-rhinos

ORVVADÁSZAT

és embercsempészet után.⁷ A statisztikák természetesen eltérőek az orvvadászattól származó profit mértékét illetően, de abban egyetértés van, hogy a haszonból részben terrorista szervezetek finanszírozására is történik.

Az orvvadászat és a veszélyeztetett fajokkal történő kereskedelem kockázatai messze túlmutatnak ezen fajokhoz kapcsolódó természetvédelmi kártételen. Azok, akik érdekeltek az illegális vad és növénykereskedelemben, azok ugyanúgy kereskednek más illegális javakkal, mint a kábítószerrel és fegyverrel. A nemzetek feletti bűnözésnek egy nagyon nagy hasznot hajtó formája a természeti források, például a vad eltulajdonítása. A bűnözés ezen formájában részt vevők között vannak orvvadászok, csempészek, trófea kereskedők, gerilla csoportok, és szervezett bűnözői körök is.⁸ Az orvvadászattól származó lehetséges pénzügyi nyereség, a felderítés alacsony kockázata, és a gyakran nem megfelelő és elégséges büntetés

⁷ How to Stop the Illegal Wildlife Trade From Funding Terrorist Groups. Scientific American, December 01, 2013

<http://www.scientificamerican.com/article/how-to-stop-the-illegal-wildlife-trade-from-funding-terrorist-groups/>

⁸ Venter, C. (2003): Organized crime: A perspective from South Africa. In J. Albanese, D. Das, & A. Verma (Eds.): Organised crime: World perspectives (pp. 379-391) Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall

ORVVADÁSZAT

egyaránt vonzza a terrorista csoportokat. Ezek a csoportok olyan erőszakos és agresszív vadászmodszereket alkalmaznak, hogy a vadőrök nem csak a vadat, de saját magukat sem tudják megvédeni. Az orvvadászat révén megszerzett elefántcsontot így például „véres csont” (blood ivory) néven emlegetik.⁹

A bűnözés ezen formája annyira szétterjedt, hogy jelenleg már néhány fejlődő afrikai ország politikai és gazdasági stabilitását fenyegeti.¹⁰ Nagyon sok afrikai ország egyszerre szenved ugyanis a terrorizmustól, a szegénységtől és a bűnözéstől, közte az orvvadászattól, és az ahhoz kapcsolódó illegális kereskedelemtől. Egyes szimbolikus fajok elleni orvvadászatra úgy tekint a szakirodalom, mint az egész nemzet elleni támadásra. Az orrszarvú például megtestesíti Dél Afrika gazdag természeti örökségét. A támadás az állat ellen az egész nemzet

⁹ Manley, Morgan V.: The . o.

¹⁰ Greg L. Warchol, Linda L. Zupan, Willie Clack: Transnational criminality: an analysis of the illegal wildlife market in Southern Africa. International Criminal Justice Review, Volume 13, 2003, 1-27 o.

ORVVADÁSZAT

elleni támadássá válik gazdaságilag, ökológiailag és szimbolikusan is.¹¹

Az orvvadászatból származó jövedelem, mint a terrorizmus finanszírozása

A terrorizmus alapvetően politikai jelenség, amely mögött strukturális és pszichológiai tényezők egyaránt vannak. A modernizáció, a kezeletlen szociális feszültségek is teremthetnek olyan feltételeket, amelyek életre hívják a terrorizmust. Korinek úgy fogalmazta meg a terrorizmust, mint *„eltérő eszmerendszerből merítő, sajátos logikának engedelmeskedő, változatos formákat öltő módszeres erőszak-alkalmazás, vagy ezzel való fenyegetés, amelynek célja politikai törekvések elérése azáltal, hogy az áldozatban, a nézőközösségben, az államban, a társadalomban megalkuvó magatartás alakuljon ki. A meghirdetett cél általában politikai, ideológiai, vallási, etnikai stb. tartalmú radikális változás kikényszerítése, a cél elérésére*

¹¹ Elizabeth Lunstrum: Green Militarization: Anti-Poaching Efforts and the Spatial Contours of Kruger National Park. *Annals of the Association of American Geographers*. Published online: 04 Jun 2014, <http://www.tandfonline.com/loi/raag20>

ORVVADÁSZAT

*alkalmazott cselekménysor. Az eszköz viszont jogi lényegét tekintve köztörvényes, erőszakos bűncselekmény.*¹²

A terrorcselekmény végrehajtásához anyagi erőforrásokra van szükség. Ha az elkövetők nem rendelkeznek elégséges tőkével, akkor valamilyen külső forrásból elő kell teremteniük a hiányzó pénzt. A terror szervezetek napjainkban nagyon változatos képet mutatnak, de legalább egy tekintetben megegyeznek: anyagi erőforrásokra van szükségük a támadások megszervezéséhez és végrehajtásához. A terrorizmus finanszírozása azt a tevékenységet jelenti, amelynek során közvetve vagy közvetlenül terrortámadások megvalósításához anyagi eszközöket bocsátanak rendelkezésre.¹³

Az orvvadászat egy nagyon jövedelmező, de kis kockázattal járó bűnözési forma. A hatalmas haszon mellett ez is az oka annak, hogy kiválóan alkalmas bevételt jelent a terrorizmus finanszírozására. Szakirodalmi adatok szerint a világon néhány

¹² Korinek László: A terrorizmus. In: Gönzöl Katalin, Kerezi Klára, Korinek László, Lévy Miklós (szerkesztők): Kriminológia-Szakkriminológia. CompLex Kiadó, Budapest, 2006, 446. o.

¹³ Gál István László: Bejelentés vagy feljelentés. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos feladatok és kötelezettségek. Penta Unió, Pécs, 2013, 14. o.

ORVVADÁSZAT

terrorista szervezet orvvadászatból, és az ahhoz kapcsolódó illegális kereskedelemről finanszírozza a tevékenységét. A vadvilághoz kapcsolódó illegális kereskedelem nem elszigetelten történik. Az gyakran része egy nagyobb illegális hálózatnak, ami kábítószer kereskedelemben, fegyverkereskedelemben és embercsempészetben érdekelt.¹⁴

A vad és növényvilághoz kapcsolódó bűnözés olyan globális probléma, ami nem csak a vadvilágot veszélyezteti, hanem a benne rejlő hatalmas profit miatt ugyanolyan veszélyeket hordoz, mint a kábítószer és fegyverkereskedelem. Az állatok célba vétele egy könnyű útja a gyors pénzszerzésnek. Az állatok könnyen hozzáférhetőek, védtelenek a modern fegyverek ellen, és az eladásukból származó nyereségből fegyvert és más eszközöket lehet beszerezni. A terroristák vagy azok az orvvadászok, akiket ők alkalmaznak így betérnek az afrikai nemzeti parkokba, lemészárolják az állatokat, majd eltűnnek, mint a szél. Az orvvadászat és a terrorizmus közötti kapcsolat így az illegális vadászatot nemzetbiztonsági szintre emeli több afrikai és ázsiai országban is. A terrorista csoportok nyilvánvaló célja teljes társadalmakat destabilizálni, fenyegetni a civil lakosságot,

¹⁴ Raneer Khooshie Lal Panjabi im. 1-92 o.

ORVVADÁSZAT

ami egy gyakori módszer a terror fokozására.¹⁵ A vad megölése így vált az emberek meggyilkolásának finanszírozási formájává.¹⁶ A terrorista szervezeteknek szükségük van állandó és megbízható pénzforrásra a tevékenységük finanszírozására, arra, hogy megőrizzék támogatóikat, és finanszírozzák a működésüket. A terrorszervezetek elleni küzdelem egyik leghatékonyabb módja, ha megfosztjuk pénzforrásaiktól ezeket a szervezeteket. Szükséges ezért felismerni azt, hogy az emberek biztonsága szorosan összekapcsolódik a vadvilág biztonságával.

Az orvvadászat veszélyei Európában, Magyarországon

Az illegálisan megszerzett vad és növény csempészei Európában, így Magyarországon is jelen vannak, de az orvvadászat – bár esetenként hasonló mégis – egészen más jellegű veszélyeket hordoz magában, mint például Afrikában. A jogalkotó az új Büntető Törvénykönyv megalkotása során ezért bűncselekményként kodifikálta az addig csak szabálysértésként tilalmazott jogosulatlan vadászatot. Az orvvadászat több érdeket

¹⁵ Ranee Khooshie Lal Panjabi uo. 1-92 o.

¹⁶ Ranee Khooshie Lal Panjabi uo. 51. o.

ORVVADÁSZAT

is sért. Ezeket együttesen vizsgálva érthető meg, milyen komplex veszélyforrások rejlenek benne.

A vadorzók többsége évekig folytatja tiltott útjait. Nem véletlen alkalmi tolvajlásról van szó, hanem jól kitervelt, jól konspirált orvvadászat sorozatokról. Ennek a folyamatnak aztán gyakran súlyos következményei vannak vadra, erdészre, vadászra és természetesen a vadorzóra is. Az orvvadászat ugyanis rendszeresen idéz elő veszélyes helyzeteket. Abból következően, hogy a vadorzó nem írja be magát a – vadászatra jogosult által kötelezően vezetett – biztonsági körzetekbe, a területen való kóborlásával már önmagában is veszélyhelyzetet alakít ki.

Azt nem lehet állítani, hogy az orvvadászat Magyarországon közvetlen kapcsolatban lenne a terrorizmussal, de a jelentős haszon miatt már szervezett bűnözői csoportok telepedtek rá a tevékenységre. Az orvvadászat veszélyes bűnözőket termel ki, akik gyakran az állami alkalmazott hivatásos vadászok ellen intéznek támadásokat. A legmodernebb fegyvereket, fejlett haditechnikai eszközöket szereznek be, mint például a fegyvertávcsőre szerelhető éjjellátó célzó készülék. Az illegális fegyverkereskedelem veszélyes bűnözőket teremt, akik az állam biztonságára is veszélyesek lehetnek. Mindez arra figyelmeztet, hogy nem szabad lebecsülni azt a veszélyt, amit az orvvadászat

ORVVADÁSZAT

jelenthet, nem, csak a környezetre, a természetre, de az ország közbiztonságára is.

Az orvvadász a hivatásos vadászoknak, halászati öröknek, természetvédelmi öröknek veszélyes ellenfele. Az erdőn nincs tanú, nem jöhet segítség, a segélykérő kiáltás és a lövés belevész az erdő sűrűjébe, elhal az éjszakában, elnyeli a köd, és vele együtt a fegyveres vadorzót is. A vadorzók esetenként ahelyett, hogy vállalnák a vadorzásért és fegyverrejtegetésért járó enyhébb felelősségre vonást, inkább egy súlyosabb bűncselekményt követnek el és ember élete ellen törnek. A hivatásos vadászoknak, halászati öröknek, természetvédelmi öröknek kötelessége a vadorzókkal szembeni fellépés, ami viszont egyáltalán nem veszélytelen. A vadorzó tettenérése meglehetősen nehéz, mert állandóan mozog, leshelyét változtatja és ugyanazon a helyen többször nem nagyon jelenik meg. Az esetleg nála lévő fegyver minden más eszköznél veszélyesebb. Az orvvadász elfogása és lefegyverzése különösen sok veszélyt is rejt magában. A vadászterületen a hivatásos vadász semmiféle segítségre nem számíthat. A közelben tanú nem tartózkodik, így az orvvadász könnyen nyúlhat fegyveréhez. A hivatásos vadász, halászati őr azért kerül nehéz helyzetbe, mert ha a vadorzót futni engedi, esküjét és kötelességét szegi meg, míg ha

ORVVADÁSZAT

kötelességszerűen fellép, életét és testi épségét kockáztatja. Fegyverhasználat esetén annak kockázatát is mérlegelnie kell, hogy a bíróság büntetéssel sújtja, ha a jogos védelem szükségességét igazolni nem tudja.

Ebben a körben szükséges megemlíteni a természetvédelmi őrszolgálatot, amely a természeti értékek és területek, különösen a védett természeti értékek és területek őrzése, megóvása, károsításának megelőzése érdekében egyenruhával és szolgálati lőfegyverrel ellátott tagokból állva működik Magyarországon. A természetvédelmi őrszolgálat tagja állami alkalmazásban lévő hivatalos személy.¹⁷ A természetvédelmi őrszolgálat teljesítése során köteles intézkedni, ha a természet védelmének érdekeit sértő, vagy veszélyeztető magatartást, szabálysértést, illetőleg bűncselekményt észlel.

Az International Ranger Federation elnökének becslése szerint egy évtized alatt 35 országban 1.000 természetvédelmi őrt öltek

¹⁷ 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 59. § (1) bekezdés, 9/2000.(V.19.) KöM rendelet a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról 12. § (1) bekezdés

ORVVADÁSZAT

meg, de a reális globális adat három és ötezer között lehet.¹⁸ A vadvilág megőrzése így egy hatalmas nemzetbiztonsági kérdés is. Magyarországon is többször követtek el élet elleni támadást orvvadászok hivatásos vadászok, természetvédelmi őrök ellen. Mindez a jogalkotónak is jelzés volt, hogy az orvvadászat jelenségét szigorúbban kell szabályozni.

Magyarországon is előfordult már, hogy orvvadászok illegálisan megszerzett lőfegyverrel a hivatásos vadászra támadtak, és tűzharc bontakozott ki az erdőben. A Legfelsőbb Bíróság iránymutató döntést is tett közzé arról, hogy jogos védelem folytán nem büntethető a hivatásos vadász, aki az élete ellen intézett jogtalan támadást az orvvadász életének kioltásával hárítja el. Az ügy vádlottja a vadászterület hivatásos vadásza volt, aki az általa felügyelt vadászterületen tetten ért orvvadászt halálosan meglőtte, miután az társaival rátámadt.

A hivatásos vadász irányába leadott lövés indokoltan alakította ki a vádlottban azt a felismerést, hogy támadói az életére törnek. Ebből a szempontból nem közömbös az sem, hogy az

¹⁸ Ruthless Crime Gangs Driving Global Wildlife Trade, Hindustan Times (India) (Sept. 3, 2013), <http://www.hindustantimes.com/world/ruthless-crime-gangs-driving-global-wildlife-trade/story-8tLDPxMuXPAYUe8mJfB1qJ.html>

ORVVADÁSZAT

események milyen körülmények között zajlottak le. Az éjszakai sötétség, a rá irányított keresőlámpa fénye, a lelövésére elhangzott felhívás, a támadás résztvevőinek számbeli fölénye, a rövid útszakaszokon és rövid időközökkel megismételt fenyegetések objektív feltételeit adták a vádlott tudattartama kialakulásának. A fenyegetett helyzete a négy lövés leadásának ideje alatt végig fennállt, és a támadás elhárítását célzó magatartása szükséges és arányos volt azzal, amit a támadás előidézhetett volna. A fentiekre tekintettel a bíróság a hivatásos vadász foglalkozású vádlottat a foglalkozás körében elkövetett, halált okozó szándékos veszélyeztetés büntette miatt ellene emelt vád alól felmentette.¹⁹

Más esetben a hivatásos vadászra támadó orvvadász felett ítélték a bíróság. A vádlott jogosulatlanul vadászott illegálisan megszerzett lőfegyverrel. Több fegyvert is beszerezett, így pisztolya is volt. A vádlott korábban sorállományú majd szerződéses katona is volt, ahol mesterlövész kiképzést kapott. A vádlott sem a pisztoly, sem a lőszer megszerzésére, tartására hatósági engedéllyel nem rendelkezett. A vádlott 2012. március közepén a hajnali órákban a birtokában lévő elől töltős puskával

¹⁹ BH2000.42

ORVVADÁSZAT

orvvadászat céljából megjelent a vadásztársaság területén. A vádlott a puskával elejtett egy gímszarvas tehenet és egy ünőt, annak ellenére, hogy a vadászatra nem volt jogosult, másrészt vadászati tilalmi idő volt. A terület hivatásos vadásza és társa ekkor érkezett a területre, ahol a vádlott éppen az általa elejtett szarvasok zsigerelésével foglalkozott. A vádlottban tudatosult, hogy a szarvas tetemeket felfedezték, ezért elhatározta, hogy a sértetteket a nála lévő pisztollyal megöli. Az egyik sértett behalt a lövési sérülésekbe, a hivatásos vadász túlélte a támadást. A bíróság a vádlottat több emberen elkövetett emberölés büntette, lőfegyverrel és lőszerrel visszaélés büntette és lopás büntetének kísérletében mondta ki bűnösnek.²⁰ A bíróság a vádlottat halmazati büntetésül életfogytig tartó fegyházra ítélte. A vádlott célja az volt, hogy a sértetteket azért ölje meg, hogy ne jelentsék az általa végrehajtott orvvadászatot a hatóságok felé, és éppen ezért minősült a cselekménye aljas indokból elkövetettnek.²¹

Sajnos jogerősen befejeződött büntető ügyek tanúsítják, hogy orvvadászok ma már a legmodernebb technikai eszközöket is

20 1978. évi IV. törvény (korábbi Büntető Törvénykönyv) 166. § (1) bekezdés, (2) bekezdés c) és f) pont, 263/a. § (1) bekezdés a) pont, 316. § (1) bekezdés, (4) bekezdés a) pont

21 Pécsi Törvényszék 12.B.338/2012/31. számú ítélete, Pécsi Ítéltábla Bf.I.51/2013/7. számú határozata

ORVVADÁSZAT

használják. Hangtompítós fegyvereik, éjjellátó infra távcsöveik vannak, hogy az éjszakai reflektorozással se keltsenek feltűnést. Alkalmanként íjat is használnak. Talán természetes, hogy a vadászat és a halászat során mindig is törekedtek a legmodernebb eszközök alkalmazására. A lőfegyverek megjelenésüket követően nagyon hamar átkerültek a hadszínterekről a vadászterületekre is. Napjainkra azonban a technika olyan fejlettséget ért el, hogy a társadalom kénytelen önmagát korlátozni azok használatakor, hiszen már a természet eredeti állapotban való fenntartása, az élővilág megőrzése is veszélybe kerülhet. A tiltott vadászati, halászati eszközök és módszerek is ebbe a körbe tartoznak. Vadászok körében vitatott az ún. éjjellátó eszközök megítélése. Sokan a vadászati értékekkel ellentétesnek, etikátlannak tartják alkalmazásukat, míg mások a biztonságos vadászat mellett érvelve engedélyeznék igénybevételüket. Használatuk nem jogszerű, még ha birtoklásuk az is, hiszen a vadászati törvény az elektronikus optikai eszköz alkalmazásával történő vadászatot a vadászat rendjének megsértéseként értékeli, mely közigazgatási szankcióval sújtható szabálysértés, és akár a vadászati engedély két évre történő

ORVVADÁSZAT

bevonásával is járhat.²² Az orvvadászat összességében olyan szervezett és mindenre elszánt bűnözői kört alakít ki, akik a legmodernebb fegyverekkel, haditechnikai eszközökkel rendelkeznek, amit esetenként a vadállomány védelmezői ellen fordítanak.

Az orvvadászatnak jelentős természetvédelmi kártételei is vannak. Felmerül a kérdés, hogy van-e valamilyen köze a vadászatnak a természetvédelemhez, hiszen csak így tehetünk megállapításokat az orvvadászatra is.

A közvéleményben két fő nézettel találkozhatunk. Az egyik szerint a vadászat és a természetvédelem összeegyeztethetetlen. A vadászat az élővilág egy részének pusztításával jár, ezért nem is lehet más, csak a természet védelmével ellentétes tevékenység. Indokként az ártatlan állatok elpusztítása, az ölés példaként a szelíd kis őzike szerepel a leggyakrabban. Ez főleg érzelmi alapon nyugszik, de ez sem elhanyagolható. A legtöbbben az állatok iránt érzett szeretet oldaláról közelítik meg a vadászatot, és a szeretett lények megölése miatt elutasítják azt. Az ő

²² Polt Péter (szerk.): Új Btk. kommentár 6. kötet, különös rész. Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó, Budapest, 2013. Gál István László: Haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélés (Btk. 329. §), 65-69. o.

ORVVADÁSZAT

ismereteik a biológiai, az ökológiai és a természeti folyamatokról meglehetősen felszínesek. Kétségtelen azonban, hogy a föld egyes részein egyes állatfajok kipusztulásához vagy számuk jelentős megfogyatkozásához hozzájárult a kíméletlen és gátlástalan vadászat. A legnagyobb emlősállattól, az afrikai elefánttól a különböző papagáj fajokig nagyon sok állatot meg lehetne említeni, ami arra figyelmeztet, hogy időben, kellő hatékonysággal kell fellépni a bűnözés ezen formája ellen.²³ Magyarországon egyes tájegységekben például egyértelműen az orvvadászat miatt szorult vissza a hazai vidrapopuláció. Az orvvadászat valós veszélyt jelenthet egyes fajok fennmaradására is.

A másik nézet szerint a vadászat, a vadgazdálkodás egyben természetvédelmi tevékenység, ahol a vadászok teszik lehetővé

²³ George Wittemyer, Joseph M. Northrup, Julian Blanc, Iain Douglas-Hamilton, Patrick Omondi, Kenneth P. Burnham: Illegal killing for ivory drives global decline in African elephants. PNAS, September 9, 2014, vol 111, no.36, 13117-131221. o.

José L. Tella, Fernando Hiraldo: Illegal and Legal Parrot Trade Shows a Long-Term, Cross-Cultural Preference for the Most Attractive Species Increasing Their Risk of Extinction. PLOS ONE, September 2014, Volume 9, Issue 9, e107546, 1-10 o.

O. Uphyrkina, D. Miquelle, H. Quigley, C. Driscoll, S. J. O'Brien: Conservation Genetics of the Far Eastern Leopard (*Panthera pardus orientalis*) Journal of Heredity, Volume 93, Issue 5, 303-311. o. <http://jhered.oxfordjournals.org/content/93/5/303.full.pdf+html>

ORVVADÁSZAT

a vadon élő állatfajok közül a vadászhatók fennmaradását. A vadászok szerepének megítélését elsősorban a vadvédelem túlhangsúlyozásával kívánják előmozdítani a természetvédelem irányába. E nézetben is van igazságtartalom. A vadászok szerepe – a nagy ragadozók hiányában – a vad túlszaporodásának megelőzésében a természetes szelekciót szimuláló selejtezéseik végzésekor természetvédelmi értelemben igenis pozitív. Nem kétséges, hogy a vadászati idények megállapítása hosszú távon komoly vadászati érdek, ami természetvédelemmel párosul.

Egyes szervezetek erőszakos környezetvédelmi kampányt folytatnak egyébként legálisan, vagy a jog határán működő társaságok ellen azzal a céllal, hogy megvédjék a veszélyeztetett fajokat. Erre példa a japán bálnavadász flotta elleni támadásokat szervezők tevékenysége. Az ilyen ellentmondásos megítélésű akciókat szervezők sok támogatót is szereznek, de nagyon sok marasztalásban van részük kormányoktól, és gyakran címkézik őket öko-terroristáknak.²⁴ Az öko-terrorista²⁵ kifejezés a

²⁴ Roeschke, Joseph Elliott: Eco-Terrorism and Piracy on the High Seas: Japanese Whaling and the Rights of Private Groups to Enforce International Conservation Law in Neutral Waters [comments] Villanova Environmental Law Journal, Vol. 20, Issue 1 (2009), 99-138 o.

ORVVADÁSZAT

terrorizmus szóra utalással próbálja a közvéleményt ezen szervezetek tevékenysége ellen hangolni. Az öko-terrorista kifejezést lehet alkalmazni véleményem szerint azokra a magukat „zöld szervezeteknek” nevező egyesületekre, akik állami vadászati hatóságok, hivatásos vadászok járművei, eszközei, például magaslesei ellen követnek el támadásokat. Az ilyen tevékenység azonban illegális, és alapvetően téves szemléletből ered, hiszen az államilag szabályozott vadászati tevékenység egyben nagyon fontos környezetvédelmi tevékenység is.

Természetvédelmi tevékenységet végez a vadász például a természetes élőhelyek védelmében, az erősen megritkult, régebben vadászható fajok védelmében, a tájsebek felszámolásakor, a természetszerű mező-, erdő- és vadgazdálkodás végzésekor, élőhely-rekonstrukciók által.²⁶

A természetvédelem szempontjai megnyilvánulnak a vadászati eszközökre, a tilalmi időkre és általában a vad védelmére vonatkozó rendelkezésekben is. A vadgazdálkodás és a vadászat során biztosítani kell a természet védelméhez fűződő érdekek

²⁵ Eco-terrorists.

²⁶ Kovács M.: Vad és természetvédelem. In.: Bán István (szerk.): Vadászetika. Lipták Kiadó, Budapest, 1996, 215-221. o

ORVVADÁSZAT

érvényesülését, és a fenntartható használatot, ami a vadon élő, vadászható vadfajok biológiai sokféleségének fenntartását jelenti. Ebből következik, hogy a vadászható vadfajok vadászata csak olyan mértékű lehet, ami a faj természetes állományának sokféleségét, fennmaradását nem veszélyezteti.²⁷ A vadászat lényegesen hozzájárulhat a környezet védelméhez a fajok közötti megfelelő egyensúly kialakításával, egyes fajok túlnépesedésének kiküszöbölésével, amivel meg lehet előzni a betegségek terjedését és a növényzet károsítását.

Ezek a kapcsolódási pontok a természetvédelemhez az orvvadászok tevékenységén már kívül esnek. Sem a természetszerű vadgazdálkodás, sem a már nem vadászható fajok védelme, sem a természetvédelmi indíttatású vadászati idények betartása nem jellemző a vadorzóra.

Az orvvadászat veszélye megnyilvánulhat a vadgazdálkodás ellehetetlenítésében is. A vadorzó az alattomos, tilos és ellenőrizhetetlen cselekvésével veszélyezteti a vadállományt és a vadászati rendhez fűződő érdekeket, ugyanakkor sérti a

²⁷ Bezdán A.: A vadászat természetvédelmi vonatkozásai. Jogelméleti Szemle, 3 (1) 2007, 1-25. o.

ORVVADÁSZAT

vadászatra jogosultnak a jogszabályokban biztosított vadgazdálkodási és vadászati jogát is.

A magyarországi vadászatról szóló törvény alapján vadgazdálkodásnak minősül a vad állományának és élőhelyének védelmével, a vadállomány szabályozásával kapcsolatos tevékenység.²⁸ Ennek célja a megfelelő vadállomány kialakítása, fenntartása, és ésszerű hasznosítása. Mindennek a mező- és erdőgazdálkodással, a környezet- és természetvédelemmel összehangoltan kell megvalósulnia.

A korszerű vadgazdálkodás és vadászat mindenképpen igényli a tudományos megalapozottságot. A vad élőhelyének, szokásainak, biológiájának, életfeltételeinek igen alapos ismerete nélkül eredményes és kulturált vadgazdálkodás ma már nem folytatható.

A vadgazdálkodás célkitűzései közé tartozik, hogy meg kell őrizni a vadállományt a jövő nemzedékek számára, sőt azt ésszerű határok között fejleszteni is kell. Különös gondot kell fordítani

²⁸ A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV törvény Vtv. 40.§

ORVVADÁSZAT

azokra a vadfajokra, amelyeknek az állománya különféle tényezők hatására csökkenőben van.

Ebben a feladatban is mérhetetlen károkat okoz a vadorzás, hiszen a hurkok, csapdák válogatás nélkül ölnek, és megfogják a beletévedő állatot. Lőfegyver használata esetén sem a vadgazdálkodás szempontjából történő, szakszerű elejtés vezérli az elkövetőt, hanem a vad minél gyorsabb elejtése a lebukás veszélye nélkül. Az orvvadász a legtöbb esetben nem is ismeri azokat a szempontokat, elveket, szabályokat, amelyeket a vad lelövésekor figyelembe kell venni. Könnyen belátható, hogy a vadászatra jogosult vadásztársaságok, erdészetek és egyéb szervezetek gazdálkodási kötelezettségét, illetve ennek tervezését mennyire lehetetlenné teszi az orvvadászat, ami egy olyan tényező a gazdálkodásukban, amely talán még az időjárásnál is nehezebben számítható ki.

Az orvvadászat veszélyei megnyilvánulnak az állatvédelmi szabályok be nem tartásában is. A vadász tiszteli a vadat, betartja a vadászatnak, mint foglalkozásnak az írott és íratlan szabályait, a vadászati módokat, eszközöket, vadászati előírásokat, hagyományokat. Az orvvadászt viszont nem érdekli, hogy tilos a vad kíntása. A vad elejtésekor arra kell törekedni, hogy minél kevesebbet szenvedjen. A vadat a kímélete

ORVVADÁSZAT

érdekében gyors és azonnali halált okozó lövéssel kell elejteni. Az orvvadászok által gyakran használt drótcsapda például nem okoz azonnali halált, hanem az elhúzódó haláltusa alatt fertőzés és vérmérgezés is felléphet. Ha esetleg kiszabadulva túléli a vad a csapdát, vagy a hurkot, a fertőzött végtag néha elhal és az állat nyomorék lesz.

Alapvető vadászati szabály az, hogy a vadász köteles az általa sebzett vagy az egyébként súlyosan beteg vadat annak elejtése céljából felkutatni.²⁹ A kapkodva, túl messziről, kedvezőtlen testhelyzetből leadott lövés után nagyobb az esély arra, hogy a vad sebzetten elmenekül. Mivel a vérnyomok keresése időigényes lenne, az orvvadász nem bajlódik a sérült állat felkeresésével. Mindez az állat szükségtelen szenvedését eredményezi.

Végső soron a vadhús hatósági ellenőrzés nélküli forgalomba hozatal miatt élelmiszerbiztonsági kockázata is van az orvvadászatnak. Az orvvadászok ma már éttermek konyháira is termelnek, és gyakran a rendes piaci ár negyedéért adják a hús

²⁹ 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról (Vtv.) 29. § (2) bekezdés

ORVVADÁSZAT

kilóját feketén. A probléma közegészségügyi kérdéseket is felvet. Előfordulhat, hogy veszélyes betegségek kórokozói is megtalálhatóak a vadhúsban, melynek jeleit csak szakemberek ismernék fel az elejtett állatokon.

Az orvvadászat szankcionálása a Büntető Törvénykönyvben

Az orvvadászat bűncselekmény tényállása elsőként a jelenleg hatályos büntető törvénykönyvben jelent meg a magyarországi jogban, amely jogszabály 2013. július 1. napján lépett hatályba.

Az orvvadászatot az követi el, aki

a) vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,

c) külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy

ORVVADÁSZAT

védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez. Az orvvadászat büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.³⁰

Az új törvényi tényállás a Büntető Törvénykönyvben azért jelent lényeges változást, mert már pusztán a jogosulatlan vadászást is büntetni rendeli, függetlenül annak az eredményességétől. Ha eredményes az orvvadászat, és vadat is elejtenek, akkor további bűncselekményekben is kimondható az elkövető bűnössége, mint a lopás, lőfegyverrel visszaélés, tiltott haditechnikai eszközzel visszaélés, természetkárosítás. Ha az orvvadász a hivatásos vadászra támad, hivatalos személy elleni erőszakot, testi sértést vagy emberölést követ el.

Az illegális vadászatból származó jövedelem olyan mértéket is elérhet a szervezett bűnözői csoportok révén, hogy az elkövetők kénytelenek az ebből származó jövedelmüket kifehériteni. A pénzmosás olyan illegális szolgáltatás, amely valamilyen korábbi bűncselekményből származó „piszkos” összeget látszólag legális

30 Btk. 245. §

ORVVADÁSZAT

forrásból származó összeggé konvertál. A művelet célja a pénz illegális eredetének felismerhetetlenné tétele.³¹

Ez azt jelenti, hogy a pénzmosó visszajuttatja a bűncselekménnyel szerzett javakat a legális gazdaságba, és ezzel igyekszik elkerülni azt, hogy felkeltse a nyomozóhatóság vagy az adóhatóságok figyelmét. Azáltal, hogy az orvvadászatból származó illegális jövedelem bekerül a látszólag szabályosan működő vállalkozásba, ez sokszor leküzdhetetlen konkurenciát jelent a legális gazdaságban tevékenykedők számára. Olyan „vállalkozók” jutnak versenyelőnyhöz az üzleti életben, akik a tőkéjük egy részét bűncselekményből szerezték.³² Könnyű belegondolni, hogy két étterem vagy húsbolt közül az fog kedvezőbb áron vadételeket vagy vadhúst kínálni, amelyik nagy valószínűséggel a piaci ár töredékéért orvvadászoktól szerzi be az alapanyagot.

Az orvvadászok így felelnek a pénzmosásért, ha az orvvadászatból származó illegális jövedelmüket fektetik a legális

³¹ Gál István László: Bejelentés vagy feljelentés? A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel kapcsolatos feladatok és kötelezettségek. Penta Unió, 2013, 5. o.

³² Gál uo. 150. o.

ORVVADÁSZAT

gazdaságba, de akkor is, ha annak közvetlen eredményét, a halat, a vad húsát éttermeknek vagy a trófeákat dísz tárgykészítőknek azért adják át, hogy annak eredetét már ne lehessen nyomon követni.

A terrorizmus a bűnözés egyik formája, mégpedig az egyik legsúlyosabb és legveszélyesebb. Emiatt a terrorszervezetek nem riadnak vissza attól sem, hogy egyéb bűncselekményeket is elkövessenek. Ennek kockázata általában kisebb is, mint a terrorcselekményé, hiszen a büntetési tételek rendszerint alacsonyabbak. A terroristák általában olyan bűncselekménytípusokat kedvelnek, amelyek rövid idő alatt nagy összegű bevételt eredményeznek. Talán a legkedveltebb ezek közül a kábítószer kereskedelem, de komoly bevételi forrás az emberrablás, emberkereskedelem, és a pénzmosás is.

A 2013. július 1-től hatályos új magyar Btk. külön tényállásban szabályozza a terrorizmus finanszírozását. A Büntető Törvénykönyv 318. § alapján *„Aki terrorcselekmény feltételeinek biztosításához anyagi eszközt szolgáltat vagy gyűjt, vagy terrorcselekmény elkövetésére készülő személyt vagy rá tekintettel mást anyagi eszközzel támogat, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”* A

ORVVADÁSZAT

bűncselekmény által védett érték ugyanúgy a közbiztonság, mint a terrorcselekmény vagy az orvvadászat esetében.

Magyarországon szerencsére még nem talákoztunk olyan büntető ügyel, ahol az orvvadászattól származó hasznot a szervezett bűnözői körök a terrorizmus finanszírozására fordították volna. A világtendenciák miatt azonban a bűnüldöző szerveknek erre az eshetőségre is fel kell készülniük.

Záró gondolatok

A világ egyes helyein már olyan határon átnyúló bűnözési formák jelentkeznek együttesen, mint az illegális vadászat és halászat, kábítószer és emberkereskedelem és terrorista fenyegetések.³³ Európában is jelen van a terrorfenyegetés, a kábítószer kereskedelem, a migrációra építő embercsempészés, és más szervezett bűnözői csoportok által uralt bűnözés. Az orvvadászat is jelen van a hatalmas vadbőség miatt. Az orvvadászat veszélyes helyzeteket teremt, rontja a közbiztonságot, az emberek biztonságérzetét, veszélyes bűnözői csoportok

³³ David Rosenberg, Christopher Chung: Maritime Security in the South China Sea: Coordinating Coastal and User State Priorities. *Ocean Development and International Law*, Vol. 39, Issue 1 (2008), 51-68. o.

ORVVADÁSZAT

alakulnak ki, amelyek a legmodernebb fegyverekkel, és más haditechnikai eszközökkel rendelkeznek. Szerencsére Magyarországon az orvvadászatnak a terrorizmussal még nem alakult ki közvetlen kapcsolata. Arra sincs közvetlen bizonyíték, hogy a magyarországi orvvadászatnak szerepe lenne a terrorizmus finanszírozásában. A szervezett bűnözői csoportok azonban előbb utóbb megjelenhetnek ott, ahol a hatalmas jövedelem lehetősége fennáll, amit időben kell megakadályozni. Úgy gondolom, hogy ehhez a megfelelő jogi kereteket a büntető törvénykönyv már biztosítja, de fontos lenne minden bűnüldözésben részt vevő megfelelő képzése is, annak érdekében, hogy a lehetséges veszélyforrásokat időben felismerhessük.